

[Larsen (Bjerre).]

og i 1899 vedtoges den første Lov, hvorved Staten støttede Oprettelse af Husmandsbrug. De Brug, der oprettedes efter Loven af 1899, var meget smaa Brug, et Jordtilliggende paa 1, 2 eller 3 ha var det almindelige. Disse Brug var væsentligt baseret paa, at deres Indehavere skulde gaa paa Daglejearbejde, og en Del af Lønnen bestod ofte i, at Husmanden fik Hestekraft til at drive sin Jord med og altsaa stod i et Afhængighedsforhold til sin Arbejdsgiver. Men alligevel var det et Fremskridt, der fandt Sted med den Husmandslovgivning, der gennemførtes da, selv om mange den Gang rystede paa Hovedet af det.

Efter som Tiden gik, blev disse Stats-husmænd, der til at begynde med betragtedes med en vis Skepsis, alligevel selvhjulpne Folk, og de gunstige Tider for Landbruget, som begyndte at indfinde sig netop i det Tidsafsnit, hjalp dem godt fremad. Nu sidder de fleste af dem ret godt i det og har haft det godt op gennem Aarene.

Men det er nu 30 Aar siden, og selv om vor Jordlovgivning er udviklet siden da, og selv om det nye Princip om Brugsretten til Jorden slog igennem ved Jordlovene af 1919, staar vi nu i Øjeblikket omtrent under lignende Forhold som i Aarene forud for 1899. Et stadig stigende Tal af Landarbejderbørn og Husmandsbørn staar for Øjeblikket i saa vanskelige Forhold, at de, hvis ikke Rigsdagen indretter en Jordlovgivning, der giver Adgang til Jord under lempeligere Vilkaar end dem, vi nu har, glider ind i Lønarbejdernes Række, som vi ved alt i Forvejen er overfyldt, og naar Arbejdsløsheden er saa stor, som den er, er en medvirkende Aarsag den, at Jordlovgivningen ikke har fulgt Trit med Udviklingen; derfor maa der gøres en Indsats mer endnu paa Jordlovgivningens Omraade. Det er da ogsaa det, der tilsigtes med de Lovforslag, der i Dag foreligger til første Behandling i dette høje Ting.

I Forslag til Lov om Erhvervelse af Jord til Oprettelse eller Udvidelse af mindre Landbrug og til Byggepladser m. v. er der i § 4 indført en Bestemmelse, gaaende ud paa, at der i visse Tilfælde kan eksproprieres Jord fra de store Gaarde, ikke en graadig Ekspropriation, det være langt fra, men en procentvis Ekspropriation. Det foreslaas, at Ekspropriation som Regel kun kan

foretages fra Landejendomme med en Grundværdi af over 50 000 Kr., og som tillige har et Tilliggende af mere end 50 ha Ager og Eng. I særlige Tilfælde kan der dog efter enstemmig Indstilling

fra Statens Jordlovsudvalg eksproprieres fra mindre Landejendomme, naar deres Grundværdi overstiger 40 000 Kr. og deres Tilliggende 40 ha Ager og Eng". Endvidere hedder det i Paragraffens 3die Stykke, at Ekspropriationen fortrinsvis skal „finde Sted overfor Jord, der ikke udnyttes forsvarligt; den maa kun gøres gældende med Hensyn til Jordarealer, hvis Adskillelse fra Hovedlodden efter Jordlovsudvalgets Skøn ikke virker skadelig for Ejendommens Drift, ligesom den ikke maa formindske en Gaards Areal saaledes, at Resten efter Udvalgets Opfattelse kommer til at staa i Misforhold til Avlsbygningerne“.

Og Paragraffens 4de Stykke siger:

„Fra Ejendomme med et Tilliggende af 40—50 ha Ager og Eng maa ikke eksproprieres mere end 10 pCt., fra Ejendomme med et Tilliggende af 50—65 ha Ager og Eng indtil 15 pCt., 65—75 ha Ager og Eng indtil 20 pCt. og fra større Ejendomme ikke over 25 pCt. af Arealet, medmindre Restarealet desuagtet vilde blive over 100 ha Ager og Eng, i hvilket Tilfælde Arealet kan nedbringes hertil.“

Hvad vil dette nu betyde, hvis det bliver til Lov? Hvis alle de store Gaarde eksproprieres ned til 100 ha Land, vil der blive et samlet Areal af op imod 200 000 ha til Udstykning. Hvad vil det ikke betyde for Oprettelsen af nye Brug og i en Del Tilfælde eventuelt til Suppleringsjord til bestaaende Brug! Ligeledes vil det være af stor Betydning for at fremskaffe Tillægsjord til bestaaende Brug, at der kan eksproprieres visse Procentdele af Jorderne paa de store Bøndergaarde.

Naar der nu i dette Lovforslag er indsat en Ekspropriationsbestemmelse, er det, fordi der er en til Vished grænsende Formodning om, at Lovforslagets § 13, der omhandler Tillægsjord til bestaaende mindre Brug, ikke vil virke som tilsigtet. Skulde det vise sig, at der kan fremskaffes Tillægsjord nok efter Paragraffen til at tilfredsstille den Efterspørgsel, der kommer, træder selvfølgelig Ekspropriationsparagraffen i Baggrunden. Jeg tvivler imidlertid meget om, at den nødvendige Jord kan fremskaffes, og hvis den endelig kan fremskaffes, er jeg bange for, at det bliver til Priser, som ligger over, hvad ret og rimeligt er.

I Lovforslagets § 5 gives Ret til Ekspropriation af Jord til Byggepladser og Havelodder, men Betingelsen skal være, at Ledighedsprocenten med Hensyn til Lejligheder er meget lav, nemlig mindre end 5 pCt. Ogsaa her mener jeg, at Ekspro-